

NEVROLOGIYA

EGAMNAZAROVA SHAHNOZA TURSUNBAYEVNA

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

ANNOTATSIYA: *Nevrologiya markaziy va periferik asab tizimining tuzilishi, funksiyalari va kasalliklarini o'rganadigan tibbiyot sohasi. Ushbu fan miya, orqa miya, asab tolalari va asab tugunlarining normal faoliyati va patologiyalarini tadqiq qiladi. Nevrologik kasalliklarning tashxisi, oldini olish va davolash usullari zamonaviy tibbiyotda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada nevrologiyaning asosiy tushunchalari, diagnostika metodlari va terapiya yo'nalishlari haqida umumiy ma'lumot beriladi.*

Keywords: *Nevrologiya, asab tizimi, markaziy asab tizimi, periferik asab tizimi, miya, orqa miya, nevrologik kasalliklar, diagnostika, terapiya.*

KIRISH

Nevrologiya — inson organizmining eng murakkab tizimi hisoblangan asab tizimining tuzilishi, funksiyalari va kasalliklarini o'rganadigan tibbiyot sohasidir. Asab tizimi markaziy (miya va orqa miya) hamda periferik (asab tolalari va tugunlari) bo'limlarga bo'linadi. Bu tizim insonning harakatlari, sezgilari, fikrlash jarayoni, his-tuyg'ulari va boshqa muhim funksiyalarini boshqaradi.

Nevrologiyaning roli zamonaviy tibbiyotda ortib borayotgan bo'lib, nevrologik kasalliklar insult, epilepsiya, miya shikastlanishlari, degenerativ kasalliklar kabi dunyo bo'ylab keng tarqalgan va inson salomatligiga katta ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, nevrologiyani chuqur o'rganish va ushbu kasalliklarni aniqlash, oldini olish hamda samarali davolash usullarini ishlab chiqish juda muhimdir.

ASOSIY QISM

Nevrologiya sohasida asab tizimining murakkabligini tushunish inson salomatligini himoya qilishda muhim ahamiyatga ega. Masalan, miya va orqa miya faoliyatining buzilishi ko‘pincha inson harakatlarining muvofiqligiga ta’sir qiladi. Amaliy jihatdan, jarrohlik amaliyotlarida yoki neyrofizilogik tekshiruvlarda, bemorning harakatlarining noaniqligi yoki mushaklarning qattiqligi asab tizimidagi muammo belgisi sifatida qaraladi. Shunday qilib, asab tizimining murakkabligi tibbiy diagnostikani yanada nozik va aniq amalga oshirishni talab qiladi.

Nevrologik kasalliklarning oldini olish uchun hayot tarzi va atrof-muhit omillarining roli katta. Masalan, insult xavfini kamaytirish uchun bemorlarga muntazam jismoniy faollikni qo‘llash, sog‘lom ovqatlanish va stressni kamaytirish tavsiya etiladi. Amaliy misol sifatida, yurak-qon tomir kasalliklari bilan bog‘liq bemorlarda yurak faoliyatini yaxshilash orqali insult xavfi kamayadi. Shu bilan birga, nevrologik kasalliklarning dastlabki belgilarini aniqlash orqali vaqtda tibbiy yordam ko‘rsatish mumkin.

Innovatsion texnologiyalar nevrologiyada tashxis va davolashni ancha yengillashtirmoqda. Masalan, neyroobrazlash usullari (MRI, CT) yordamida miyadagi o‘zgarishlarni aniq ko‘rish mumkin. Amaliy jihatdan, bu usullar jarrohlik rejasini tuzishda va kasallikning qayerda rivojlanayotganini aniqlashda muhim. Bundan tashqari, neyrostimulyatsiya usullari ba’zi nevrologik kasalliklarni davolashda samarali bo‘lib, bemorning hayot sifatini yaxshilaydi.

Nevrologiyada rehabilitatsiya jarayoni bemorlarning hayotga qaytishida muhim o‘rin tutadi. Misol uchun, insultdan keyingi bemorlar uchun maxsus mashqlar va terapiya dasturlari ishlab chiqilgan. Amaliyotda bu dasturlar bemorning motorik qobiliyatlarini tiklashga, so‘zlashish va eshitish qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi. Shu tariqa, rehabilitatsiya nevrologik muammolarni davolashning ajralmas qismi sifatida qaraladi.

Nevrologiya sohasi doimiy rivojlanmoqda va yangi tadqiqotlar asosida yangi dori vositalari va usullar ishlab chiqilmoqda. Masalan, Parkinson kasalligini davolashda dopamin agonistlari va yangi biologik terapiyalar qo'llanmoqda. Amaliy misol sifatida, bemorning kasallik belgilarining kamayishi va hayot sifatining yaxshilanishi kuzatiladi. Bu esa nevrologiyaning muhim ilmiy va amaliy taraqqiyotini ko'rsatadi.

Nevrologiya sohasida kasalliklarni vaqtida aniqlash juda muhim, chunki asab tizimi buzilishi odamning kundalik hayotini jiddiy o'zgartirishi mumkin. Masalan, yoshi kattalashgan bemorda birdaniga yuzning bir tomoni qusishi, so'zlashish qiyinlashishi yoki qo'l-oyoqlarda kuchsizlanish paydo bo'lsa, bu insult belgisi bo'lishi mumkin. Shunday vaziyatda tezkor tashxis qo'yish va shoshilinch yordam ko'rsatish inson hayotini saqlab qoladi. Amaliy misol sifatida, bir qishloq shifoxonasida o'rnatilgan tezkor nevrologik tekshiruv protokoli yordamida, insult holatidagi bemorlar darhol shifoxonaga yotqizilib, dori vositalari bilan davolanishni boshlay boshladilar va ko'pchiligi og'ir asoratlarsiz sog'ayish imkoniga ega bo'ldi.

Nevrologik kasalliklarni oldini olish uchun sog'lom turmush tarzi asosiy omil hisoblanadi. Masalan, yosh avlod orasida ko'p tarqalgan stress va noto'g'ri ovqatlanish bosh og'rig'i va uyqusizlikka olib keladi, bu esa uzoq muddatda asab tizimining faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Amaliy jihatdan, maktablarda va oliy o'quv yurtlarida psixologik treninglar o'tkazilib, talabalar stressni boshqarish usullarini o'rganmoqda. Shu tariqa, yoshlar o'zlaridagi asabiy zo'riqishni kamaytirish va asab tizimini sog'lom saqlash imkoniga ega bo'lishmoqda.

Tibbiyot texnologiyalarining rivojlanishi nevrologiyada yangi davolash usullarini kiritishga imkon berdi. Misol uchun, Parkinson kasalligi bilan og'rigan bemorlarga neyrostimulyator implantatsiya qilinadi. Ushbu kichik qurilma miya faolligini tartibga solib, qo'l-oyoqlardagi titroq va qattqlikni kamaytiradi.

Amaliyotda, bunday operatsiyadan keyin bemorlar kundalik hayotlarini mustaqil davom ettirish imkoniga ega bo'lishadi, bu esa ularning ruhiy holatini va hayot sifatini sezilarli yaxshilaydi.

Reabilitatsiya jarayoni ham nevrologiyada katta ahamiyatga ega. Masalan, insultdan keyin tiklanish uchun bemorga maxsus fizioterapiya va nutq terapiyasi ko'rsatiladi. Amaliy misol sifatida, bir ayol bemorga haftalar davomida individual mashqlar berilib, so'zlashish qobiliyati va motorika tiklandi. Shu tariqa, reabilitatsiya nafaqat jismoniy, balki ruhiy holatni ham mustahkamlaydi va bemorning ijtimoiy hayotga qaytishini ta'minlaydi.

Quyida Nevrologiya mavzusidagi Asosiy qismning kreativ amaliy fikrlari va ularning amaliy misollari jadval shaklida, takrorlarsiz va boshqa yondashuvda keltirilgan:

Fikr	Amaliy misol
Asab tizimining nozikligi tashxis qo'yishda ehtiyotkorlikni talab qiladi.	Shifokor nevrologik tekshiruv vaqtida bemorning kichik refleks o'zgarishlarini aniqlab, erta davolashni boshladi. Bu bemorning holati yomonlashishining oldini oldi.
Stress va uyqusizlik asab tizimining faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.	Universitetda talabalar uchun stressni kamaytirish bo'yicha yoga va meditatsiya mashg'ulotlari tashkil etildi, bu ular orasida uyqu sifatini yaxshiladi va asab tizimi holatini mustahkamladi.
Zamonaviy texnologiyalar nevrologik kasalliklarni aniqlashda yordam beradi.	Shifokorlar magnit-rezonans tomografiya yordamida bemorning miyadagi kichik o'zgartirishlarni erta bosqichda aniqlab, kerakli dorilarni belgilashga muvaffaq bo'ldilar.

Fikr	Amaliy misol
Reabilitatsiya nevrologik jarayonlarda bemorlarni tiklashga ko'maklashadi.	Insultdan so'ng, bemorga maxsus fizioterapiya dasturi tuzilib, harakat qobiliyatini qaytarish uchun maxsus mashqlar berildi, natijada bemor asta-sekin mustaqil yurishga o'tdi.
Nevrologiyada yangi dori vositalari kasalliklarning samarali davolanishini ta'minlaydi.	Parkinson kasalligi bilan og'riqan bemor yangi dorilarni qabul qilgandan keyin titroq kamaydi va hayot sifati sezilarli yaxshilandi.

XULOSA

Nevrologiya sohasida asab tizimining murakkab tuzilishi va uning faoliyatiga ta'sir qiluvchi omillarni chuqur tushunish kasalliklarni erta aniqlash va samarali davolash uchun muhimdir. Zamonaviy diagnostika texnologiyalari va innovatsion davolash usullari nevrologik kasalliklar bilan kurashishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Stressni boshqarish va sog'lom turmush tarzini qo'llash asab tizimining sog'lom ishlashini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Bundan tashqari, reabilitatsiya jarayonlari bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Shunday qilib, nevrologiya sohasidagi ilmiy yutuqlar va amaliyotdagi yondashuvlarning uyg'unligi bemorlarni to'liq tiklash va ularning ijtimoiy hayotga qaytishida muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Axmedov, J. (2018). Nevrologiya asoslari va kasalliklar diagnostikasi. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti.
2. Ibrohimov, S. (2020). Asab tizimi kasalliklari va ularning davolash usullari. Samarqand: Ilm-ziyo nashriyoti.
3. Rahimova, D. (2019). Nevrologiyada zamonaviy yondashuvlar. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Toshpo'latov, B. (2021). Nevrologiya va klinik tibbiyot. Toshkent: Tibbiyot universiteti nashriyoti.